

Білецька Н. В.,

к.е.н., доц., завідувач кафедри фінансів, оподаткування та торговельного підприємництва, Вінницький інститут конструювання одягу і підприємництва, м. Вінниця

Лопатюк Р. І.,

к.е.н., доц. кафедри менеджменту та адміністрування, Вінницький фінансово-економічний університет, м. Вінниця

Денисюк О. М.,

д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансового контролю і аналізу, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

Даценко Г. В.,

к.е.н., доц. кафедри фінансового контролю і аналізу, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню особливостей теоретико-методологічних аспектів фінансових інновацій на підприємстві, зокрема розглянуто трактування даного поняття різними вченими-економістами, окреслено види фінансових інновацій, проаналізовано рівень впровадження інновації підприємствами України у 2010-2014 рр., а також доцільність таких впроваджень. Вибір теми статті зумовлений тим, що сьогодні рівень впровадження фінансових інновацій занадто низький та супроводжується низкою проблемних питань, які потребують вирішення, а теоретичний аспект, як зазвичай, набуває актуальності через його неоднозначність у економічній літературі. Теоретична обізнаність в даному питанні дозволить створити ефективну систему управління інноваційними процесами на підприємстві. За результатами дослідження уточнено поняття фінансових інновацій, доповнено класифікацію та вказано причину необхідності їх впровадження на підприємстві.*

Ключові слова: фінансова система, фінансові інновації, впровадження.

Biletska N. V.,

Ph.D., Associate Professor, Head of the Department of Finance, Taxation and Trade Entrepreneurship, Vinnytsya Institute of Clothes Design and Entrepreneurship, Vinnytsya

Lopatyyuk R. I.,

Ph.D., Associate Professor, Associate professor of the Department of Management and Administration, Vinnytsya University of Finances and Economics, Vinnytsya

Denysyuk O. M.,

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Financial Control and Analysis, Vinnytsya Institute of Trade and Economics of KNUTE, Vinnytsya

Datsenko G. V.,

Ph.D., Associate Professor, Associate professor of the Department of Financial Control and Analysis, Vinnytsya Institute of Trade and Economics of KNUTE, Vinnytsya

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECT OF FINANCIAL INNOVATION AT THE ENTERPRISE

***Abstract.** The article investigates the features of theoretical and methodological aspects of financial innovation at the enterprise, in particular, the interpretation of this concept is considered by various economists, the types of financial innovation are outlined, the level of implementation of innovation by enterprises of Ukraine in 2010-2014 is analyzed, as well as the feasibility of such implementation. The choice of the topic of the article is conditioned due to the fact that today the level of implementation of financial innovation is too low and is accompanied by a number of problems that need solving and theoretical aspect, as usual, acquires relevance because of its ambiguity in economic literature. Theoretical knowledge in this regard will create an effective system of*

management of innovation processes at the enterprise. The study clarified the concept of financial innovation, supplemented the classification and pointed the reason for the need of their implementation at the enterprise.

Keywords: financial system, financial innovation, implementation.

Постановка проблеми. На сучасному етапі ринкової економіки стрімкий розвиток фінансового ринку в Україні гальмується нестачею інвестиційних вкладень та фінансових інструментів, впровадження яких “сприятиме подальшому ефективному розвитку банківських і небанківських фінансових інституцій... та допоможе “створити нові джерела покриття бюджетного дефіциту й фінансування пріоритетних програм розвитку тих чи інших галузей економіки та об’єктів інфраструктури” [9, с. 111]. Основною передумовою забезпечення успішного розвитку фінансової системи є впровадження фінансових інновацій, котрі зазвичай розглядаються як новостворені технології, що діють “як сила, що рухає глобальну фінансову систему до ... збільшення економічної ефективності” [19]. На сьогоднішній день рівень впровадження фінансових інновацій занадто низький, адже супроводжується низкою проблемних питань, які потребують вирішення. Це робить тематику даної статті актуальною, адже фінансові інновації відіграють важливу роль у розвитку підприємницької структури та є гарантом її успішного функціонування та процвітання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений нами аналіз дає зрозуміти, що питання, пов’язані з теоретико-методологічним аспектом, управлінням, розробкою та впровадженням фінансових інновацій на підприємстві, завжди цікавили науковців економічного напрямку, адже, як вже відомо, від цього залежить стан фінансової системи як на мікро-, так і на макрорівні. Проблематиці як з теоретичної, так і з практичної точки зору присвячено значну кількість наукових статей вітчизняних науковців: Б. Бернанке [2], А. Гулей [5], А. Даникевич [9], Г. Карпенко [9], І. Крупка [10], І. Крюкова [11], Ю. Лавріненко [12], О. Мозговий [13], Т. Мусієць [13], Т. Оболенська [9], Н. Пантелеєва [14], В. Шевченко, В. Шелудько [18] тощо. Така надмірна кількість доробок говорить про небайдужість авторів до проблематики фінансового сектору економіки країни. Разом з тим, питання теоретичного аспекту фінансових інновацій на підприємстві потребують більш детального вивчення, адже думки авторів різняться і сходження до якогось одного конкретного визначення немає. Саме тому дана тема набуває актуального значення та потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Для дослідження тематики даної статті необхідно вивчити особливості поняття “фінансові інновації” у науково-практичній літературі, їх класифікацію, а також визначити доцільність впровадження їх на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, інновації є невід’ємним атрибутом розвит-

ку фінансових систем, ринків та інституцій [17, с. 31]. Передумовою впровадження фінансових інновацій є об’єктивні потреби фінансового ринку, які виражаються через загальні функції фінансів: розподільчу, регулюючу та контрольну.

Наукова економічна література пропонує сьогодні великий перелік праць науковців, які розглядають визначення фінансових інновацій.

Результати проведеного нами аналізу щодо трактування науковцями поняття “фінансова інновація” ми згрупували та узагальнили у табл. 1.

Якщо звернутися до фінансового словника, то там фінансові інновації визначаються як “методи, які застосовуються підприємствами для здійснення операцій з новими видами фінансових активів чи нових операцій з наявними активами задля ефективного використання їхніх фінансових ресурсів” [16]. Проте, на нашу думку, трактувати фінансові інновації тільки як метод недоцільно, адже, як показали дослідження, фінансові інновації проявляються у формі як методу, так і інструменту, продукту, технології, процесу і т.д.

Слід зазначити, що одним із методів розкриття теоретичної сутності того чи іншого поняття є ряд класифікаційних ознак, які це поняття характеризують. Такі науковці, як Карпенко Г.В., Даникевич А. П., поділяють фінансові інновації на фінансові інструменти (концептуальні засоби, фізичні засоби) та фінансові технології (економічна теорія, фінансова теорія, математико-статистичні методи, комп’ютерна техніка тощо). Пантелеєва Н. М. у своїй статті поділяє фінансові інновації за рівнем новизни на міжнародні та національні [14, с. 145], тоді як Шевченко В. пропонує свій поділ за даною класифікаційною ознакою на частково поліпшуючі, поліпшуючі, еволюційні та принципово нові [17, с. 30]. Також існує поділ за такими класифікаційними ознаками, як: ступінь радикальності, характер застосування, масштаби, тип, стимул виникнення тощо. За результатами проведеного нами дослідження слід зазначити, що найчастіше в економічній літературі зустрічається наступна класифікація, яка, на нашу думку, найбільшою мірою характеризує фінансові інновації (рис. 1):

Велике значення для успішного розвитку підприємницької структури має впровадження фінансових інновацій на підприємстві. Тому ми пропонуємо поділяти фінансові інновації за рівнем впровадження на високий, середній та низький. Впровадження фінансових інновацій на підприємстві відіграє важливу роль, адже від цього залежить економічне зростання господарюючого суб’єкта, успішність його функціонування, рівень його конкурентоздатності.

**Підходи науковців щодо економічної сутності поняття
“фінансові інновації”**

№ з/п	Автор(и)	Трактування сутності поняття “фінансові інновації”
1	2	3
1	Гулей А. І.	Фінансові інновації – це продукти, які розробляються та впроваджуються в економічній сфері і при цьому змінюють характер соціально-економічних відносин у суспільстві, господарських та виробничих дій людей [5, с. 131].
2	Пантелєєва Н.М.	Фінансові інновації – це результат творчого пошуку нового підходу до вирішення проблеми у фінансовій галузі, який реалізується шляхом створення та дифузії нових фінансових продуктів, інструментів, технологій, процесів, інститутів, орієнтованих на ефективне управління фінансовими ресурсами та ризиками з метою забезпечення розвитку, конкурентоспроможності та фінансової стійкості в умовах мінливості економічного середовища, невизначеності й інформаційної асиметрії [14, с. 84].
3	Бернанке Б.	Фінансові інновації – це інструмент підвищення ефективності та розширення сфери функціонування фінансової системи [2]
4	Лаврінєнко Ю.М.	Фінансові інновації – це зміни у всіх сферах життєдіяльності підприємства: виробничій, маркетинговій, фінансовій, організаційній, соціальній за допомогою впровадження, освоєння і використання нових або вдосконалених рішень, заснованих на науково-технічних досягненнях, з метою задоволення постійно зростаючих потреб суспільства і підвищення конкурентоспроможності самого підприємства [12, с. 250].
5	Крюкова І.О.	Фінансові інновації – генератор ідей, каталізатор організаційно-управлінських можливостей пошуку джерел фінансування поточної діяльності підприємств, що формує домінуючі засади реалізації всього інноваційного потенціалу з метою досягнення стратегічних цілей їх розвитку [11, с. 147].
6	Мозговий О.М., Оболєнська Т.Є. Мусієць Т.В.	Фінансові інновації – це об’єднання вже існуючих технологій чи процесів для створення інструмента, що пристосований до конкретної ситуації [13, с. 341]

Рис. 1. Види фінансових інновацій

За даними Державної служби статистики України, відображених у таблиці 2, побудуємо графік, який наочно покаже рівень впровадження інновацій на підприємствах України за останні роки (рис. 2).

60 % необхідно виокремити Німеччину, Францію, Англію. Такий високий показник свідчить про перевагу цих країн у конкурентоздатності перед нашою країною, яка “у рейтингу глобальної конку-

Таблиця 2

Вихідні дані Держкомстату щодо впровадження інновацій на підприємствах України [6]

Роки	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, од.	у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	з них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
1	2	3	4	5	6	7
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	2510	517	3238	897	3,8
2012	13,6	2188	554	3403	942	3,3
2013	13,6	1576	502	3138	809	3,3
2014	12,1	1743	447	3661	1314	2,5

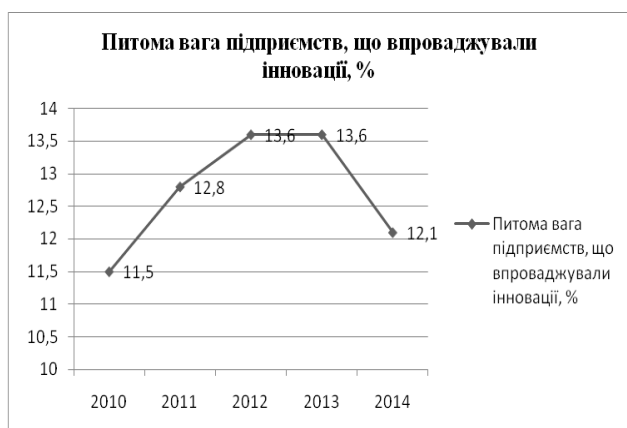

Рис. 2. Питома вага підприємств, що впроваджували інновації у 2010-2014 рр.

Як видно з рисунка, впровадження інновацій на промислових підприємствах у 2010-2013 рр. має позитивну тенденцію та постійно збільшується (у 2010 р. показник становив 11,5 %, у 2011 р. – 12,8 %, у 2012 та 2013 рр. мав однакове значення та дорівнював 13,6 %). Натомість у 2014 р. питома вага підприємств, що впроваджували інновації, на 1,5% менша порівняно з попереднім 2013 р. (13,6%) та становила 12,1 %. Проте слід зауважити, що у 2014 р. дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. Тому ми впевнені, що, враховуючи ці дані, відсоток підприємств із впровадженими інноваціями продовжував би зростати.

Якщо розглядати значення даного показника з точки зору світового досвіду, то такий рівень впровадження фінансових інновацій вважається низьким, адже частка активних підприємств із впровадженими інноваціями має бути не меншою ніж 50% [8]. Серед країн з показником частки активних підприємств з впровадженими інноваціями більше

рентоспроможності Всесвітнього економічного форуму за 2015 рік втратила 3 позиції і спустилась з 76-го (у 2014 році) на 79 місце серед 140 країн світу” [15].

З огляду на це можна стверджувати, що існують проблеми, які заважають впровадженню та активізації інноваційної діяльності на підприємстві. Питання проблемних аспектів впровадження фінансових інновацій на вітчизняних підприємствах України досліджували такі економісти-практики, як І. В. Андрощук [1], І. М. Бурденко [3], І. Ю. Гришова [4], І. Ю. Єгоров [7], І. О. Крюкова [11], Т. Л. Кучер [12] тощо.

Так, за результатами проведеного аналізу І. О. Крюковою, проблемні аспекти впровадження фінансових інновацій на підприємстві проявляються у різних практичних площинах його діяльності: інституціональній, нормативно-правовій, інформаційній, фінансово-кредитній, соціальній, комерційній, податковій, науково-теоретичній, стратегічній [11, с. 144]. До чинників, які впливають на рівень впровадження інновацій на підприємствах України, автор відносить:

- низький рівень інфраструктури ринку;
- низький рівень розвитку організаційних форм;
- суперечність чинного законодавства;
- недостатність інформації про новітні розробки та технології;
- обмежений обсяг фінансових ресурсів тощо [11, с. 144].

На нашу думку, головною проблемою впровадження інновацій є їх недостатнє фінансування через те, що у бюджеті постійна “діра”, а в кредит брати кошти не вигідно, адже кредитні ставки захмарні. Відсутність реальної державної підтримки, недостатність інформації про зарубіжний досвід впровадження інновацій також є гальмівним важелем у впровадженні та активізації інновацій. З огляду на це впровадження інновацій “вимагає пошуку відповідних джерел та альтернативних варіантів їх застосування на рівні виробництва продукції” [11, с. 149].

Ми вважаємо: доцільність впровадження фінансових інновацій на підприємствах України полягає у тому, що це забезпечить повноцінне функціонування фінансового ринку, підвищить суспільний рівень життя, стабілізує рівень економіки.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Впровадження фінансових інновацій на підприємстві є необхідним, адже це сприяє підвищенню ефективності його розвитку через розподіл грошових коштів, а також є гарантом стабільного довгострокового його економічного зростання. Теоретико-методологічний аспект залишається актуальним і потребує подальшого дослідження через неоднозначність, різноманітність дефініцій навколо поняття “фінансові інновації”, а також більш детального огляду потребує питання впровадження фінансових інновацій на підприємстві, виходячи з досвіду зарубіжних країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук І. В. Фінансові інновації: суть та проблеми їх поширення [Електронний ресурс] / І. В. Андрощук, О. М. Кравчук. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2010_35/Zm/18PDF.pdf.

2. Бернанке Б. Речь представителя ФРС от 17.04.2009 / Б. Бернанке [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fedspeak.ru.

3. Бурденко І. М. Передумови створення та використання інноваційних фінансових інструментів на ринку похідних фінансових інструментів України / І. М. Бурденко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 3. – С. 181-190.

4. Гришова І. Ю. Проблеми формування інноваційної системи України / І. Ю. Гришова, Т. М. Гнатєва // Інноваційна економіка. – 2012. – № 12 (38). – С. 14-17.

5. Гулей А. І. Фінансові інновації як чинники конкурентоспроможності країни [Електронний ресурс] / А. І. Гулей // Наукові праці МАУП. – 2013. – Вип. 1. – С. 130-137. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npmaup_2013_1_24.pdf.

6. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

7. Єгоров І. Ю. Науковий та інноваційний потенціал України у міжнародних статистичних порівняннях [Текст] : монографія / Єгоров І. Ю., Жукович І. А., Рижкова Ю. О. ; Центр дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України, Наук.-техн. комплекс стат. дослідж. – К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2010. – 156 с.

8. Закон України “Про основи національної безпеки України” від 19.06.2003р., № 964-IV // ВВР України. – 2003. – № 29. – С. 351.

9. Карпенко Г. В. Фінансові інновації: питання теорії та можливості впровадження в економіку країни / Г. В. Карпенко, А. П. Данькевич // Фінанси України. – 2008. – Вип. 9. – С. 111-118.

10. Крупка І. Фінансові інновації у забезпеченні розвитку фінансового ринку та національної еко-

номіки в умовах глобалізації / І. Крупка // Економіка. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – Вип. 145. – С. 35-37.

11. Крюкова І. О. Напрями здійснення фінансових інновацій на підприємствах / І. О. Крюкова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 2 (7). – С. 144-149.

12. Кучер Т. Л. Інноваційні фінансові інструменти: теоретичні засади процесу утворення / Т. Л. Кучер, В. С. Свірський, В. М. Лаврінченко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 8 [34]. – С. 248-251.

13. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси : навч. посіб. / О. М. Мозговий, Т. Є. Оболенська, Т. В. Мусієць. – К. : КНЕУ, 2005. – 557 с.

14. Пантелеєва Н. М. Ринок фінансових інновацій: основи формування та розвитку / Н. М. Пантелеєва // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 2(11). – С. 82-86.

15. Україна у рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reforms.in.ua/ua/news/ukrayina-u-reytingu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2015>.

16. Фінансовий словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://f-d.org.ua/i/766-innovatsiyi-finansovi.html>.

17. Шевченко В. Фінансові інновації та сучасні інструменти міжнародних фінансових ринків / В. Шевченко // Економіка. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. – Вип. 133. – С. 31-33.

18. Шелудько В. М. Інновації на ринку фінансових інструментів / В. М. Шелудько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1806020339379/finansii/innovatsiyi_rinku_finansovih_instrumentiv.

19. Product innovation in non-life insurance markets – Sigma, No 4/2011, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://media.swissre.com/documents/sigma4_2011_en.pdf.

REFERENCES

1. Androshchuk I. V. (2010), Finansovi innovatsii: sut' ta problemy ikh poshyrennia [Financial innovations: essence and problems of their distribution], [Online], available at: <http://www.nbu.gov.ua/portal/SocGum/Ekpr/201035/Zm/18PDF.pdf>.

2. Bernanke B. (2009), Rech' predstavytelia FRS ot 17.04.2009 [Speech of representative of FRS from 17.04.2009], [Online], available at: www.fedspeak.ru.

3. Byrdenko I. M. (2012) Peredumovy stvorennia ta vykorystannia innovatsijnykh finansovykh instrumentiv na rynku pokhidnykh finansovykh instrumentiv Ukrainy [Pre-conditions of creation and use of innovative financial instruments are at the market of derivative financial instruments of Ukraine], *Marketing and management of innovations*, vol. 3, pp. 181-190.

4. Grishova I. U. (2012) Problemy formuvannia innovatsijnoi systemy Ukrainy [Problems of forming of the innovative system of Ukraine], *The Innovative economy*, vol. 12 (38), pp. 14-17.

5. Gyley A.I. (2013) Finansovi innovatsii iak chynnyky konkurentospromozhnosti krainy [The Financial innovations as factors of competitiveness of country], [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/of_Np_maup_2013_1_24.pdf.

6. Derzhavnyj komitet statystyky Ukrainy [State committee of statistics of Ukraine], [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>

7. Egorov I.U. (2010) *Naukovyj ta innovatsijnyj potentsial Ukrainy u mizhnarodnykh statystychnykh porivnianniakh* [Scientific and innovative potential of Ukraine is in international statistical comparisons, pp. 156.

8. Zakon Ukrainy "Pro osnovy natsional'noi bezpeky Ukrainy" № 964-IV (2003) [A law of Ukraine is "On bases of national safety of Ukraine" from 19.06.2003, № 964 – IV]. Vol. 29, pp. 351

9. Karpenko G. V., Dankevych A. P. (2008) Finansovi innovatsii: pytannia teorii ta mozhlyvosti vprovadzhennia v ekonomiku krainy [Financial innovations: question of theory and possibility of introduction in the economy of country], *Finances of Ukraine*, vol. 9, pp. 111-118.

10. Krupka I. (2013) Finansovi innovatsii u zabezpechenni rozvytku finansovoho rynku ta natsional'noi ekonomiky v umovakh hlobalizatsii [The Financial innovations in providing of financial market and national economy development in the conditions of globalization], *Economy. Announcer of the Kyiv national university of the name of Taras Shevchenko*, vol. 145, pp. 35-37.

11. Krukova I. O. (2013) Napriamy zdijsnennia finansovykh innovatsij na pidpriemstvakh [Directions of realization of financial innovations are on the enterprises], *Economy: realities of time. Scientific magazine*, vol. 2 (7), pp. 144-149.

12. Kucher T. L., Svirskiy V. S., Lavrinenko V. M. (2012). Innovatsijni finansovi instrumenty: teoretychni

zasady protsesu utvorennia [Innovative financial instruments: theoretical principles of process of formation], *Innovative economy*, vol. 8 [34], pp. 248-251.

13. Mozgoviy O. M., Obolenska T. Y., Mysiyets T. V. (2005) *Mizhnarodni finansy* [International finances. Kyiv national economic university], pp. 557.

14. Panteleeva N. M. (2011) Rynok finansovykh innovatsij: osnovy formuvannia ta rozvytku [Market of financial innovations: bases of forming and development], *Announcer of university of banking of national bank of Ukraine*, vol. 2 (11), pp. 82-86.

15. Ukraina u rejtyngu hlobal'noi konkurentospromozhnosti 2015 (2015) [Ukraine in rating of global competitiveness 2015], [Online], available at: <http://reforms.in.ua/ua/news/ukrayina-u-rejtyngu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2015>.

16. Finansovyj slovnyk [Financial dictionary], [Online], available at: <http://f-d.org.ua/i/766-innovatsiyi-finansovi.html>.

17. Shevchenko V. (2012) Finansovi innovatsii ta suchasni instrumenty mizhnarodnykh finansovykh rynkiv [The Financial innovations and modern instruments of international financial markets], *Economy. Announcer of the Kyiv national university of the name of Taras Shevchenko*, vol. 133, pp. 31-33.

18. Shelyd'ko V.M. Innovatsii na rynku finansovykh instrumentiv [Innovations are at the market of financial instruments], [Online], available at: http://pidruchniki.ws/1806020339379/finansy/innovatsiyi_rinku_finansovih_instrumentiv.

19. "Product innovation in non-life insurance markets" (2011), [Online], available at: http://media.swissre.com/documents/sigma4_2011_en.pdf.